

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΚΥΡΙΑΚῃ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΩΤΑ.

Δίῳ δημιουργήματα ἔκτισεν ἡ παντοδύναμος τοῦ ὑψίστου δεξιά· τὸ μὲν ὑλικόν, καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ πνευματικόν, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ ἐκκλησία· ἔχει δὲ ἡ ἐκκλησία μέρη δύο· τὸ μὲν, ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅπου οἱ ἄγγελοι καὶ τῶν δικαίων τὰ πνεύματα, ὄρος Σιών λεγόμενον, καὶ ἐπουράνιος Ἰερουσαλήμ, καὶ πανήγυρις, καὶ ἐκκλησία, « Πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων »· τὸ δὲ, ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου τῶν πιστῶν τὸ πλήρωμα, τοῦτο δὲ ἐστιν οἶκος θεοῦ, « Στύλος καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας ». Καθὼς δὲ ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἀρχὴν ἔλαβεν ἡ ἐν οὐρανῷ ἐκκλησία διὰ τῆς δημιουργίας τῶν ἀγγέλων, οὕτω καὶ ἡ ἐπὶ γῆς· διότι οἱ μὲν πιστοὶ καὶ ἅγιοι ἄνθρωποι, οἱ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Μωϋσέως ἦσαν ἡ πρό νόμου ἐκκλησία· οἱ δὲ ἀπὸ Μωϋσέως ἕως Χριστοῦ, ἡ ἐν νόμῳ· οἱ δὲ ἀπὸ Χριστοῦ ἕως τῆς τοῦ κόσμου συντελείας, ἡ ἐν χάριτι· καὶ ἡ μὲν ἐν οὐρανῷ ἐστιν αἰώνιος καὶ ἀτελεύτητος· ἡ δὲ ἐπὶ γῆς λαμβάνει τέλος, ὅταν τελευτήσῃ ὁ κόσμος· εἰς τὰ μέλη δὲ τούτων τῶν δύο δημιουργημάτων διαφορὰς ἐσημείωσε καὶ

ἀνισότητος ὁ πάνσοφος Παῦλος· καὶ περὶ μὲν τοῦ κόσμου εἶπεν· « Οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ
 » αὐτῆ σὰρξ· ἀλλὰ ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν· ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν· καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων· ἄλλη ἡ δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη ἡ δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη ἡ δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ ». Περὶ δὲ τῆς ἐν οὐρανῷ ἐκκλησίας ἐφάνερωσεν, ὅτι ἐν αὐτῇ εἰσὶν ἀρχάγγελοι, ἄγγελοι, ἀρχαί, δυνάμεις, θρόνοι, κυριότητες, ἐξουσίαι· περὶ δὲ τῆς ἐν γῇ ἐκκλησίας ἐκήρυξε, λέγων· « Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν, » ἀποστόλους· τοὺς δὲ, προφήτας· τοὺς δὲ, εὐαγγελιστάς· τοὺς δὲ, ποιμένας καὶ διδασκάλους ». Εἶχε δὲ καὶ ἡ πρό νόμου ἐκκλησία καὶ θυσιαστάς· μάρτυς τούτου ὁ Ἄβελ· καὶ πατριάρχας· μάρτυρες τούτου ὁ Ἀβραὰμ καὶ ὁ Ἰσαὰκ καὶ ὁ Ἰακώβ, καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ δώδεκα· καὶ ἱερεῖς· μάρτυς δὲ ὁ Μελχισεδέκ, ὅστις « ἦν ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ
 » ὑψίστου ». ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἐν νόμῳ ἐκ-

Εφ. 12,
23.1ω6. 38.
7.1. Κορ. 15
39., 40., 41.1. Θεσ.
4. 16.
Ῥωμ. 8.
38.
Κολ. 1. 16.Εφ. 4.
11.

Γα. 14. 18.

κλησία εἶχεν ἀρχιερεῖς, καὶ ἱερεῖς, καὶ Λευί-
τας, καὶ λαόν. Ἴνα δὲ μηδεὶς πλανώμενος
νομίση, ὅτι οἱ τοιοῦτοι βαθμοὶ καὶ αἱ ἀνισό-
τητες αἱ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὀρώμεναι, συ-
νεστάθησαν ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἐφευρέσεως
καὶ τέχνης, διδάσκει ὁ θεῖος διδάσκαλος
καὶ τὸ, ὑπὸ τίνος, καὶ τὸ, τίνι λόγῳ, καὶ τὸ,
διὰ ποῖον τέλος ἐνομοθετήθησαν· ταῦτα δὲ
περιέχει ἡ περικοπὴ τῆς πρὸς τοὺς Ἐφε-
σίους ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἡ σήμερον ἀναγνώ-
σθεισα. Ἴνα δὲ περὶ τούτου πληροφορηθῆτε,
ἀκούσατε προσεκτικῶς τὴν ταύτης ἐρμη-
νειαν.

Ἐφεσ. 4. 7. Ἀδελφοί, ἐνὶ ἐκάστῳ ἡμῶν ἐδό-
θη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς
δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ.

Ποῖόν ἐστι τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ
Χριστοῦ; Ἡ ἀρετὴ ἐστίν· αὐτὴ διορίζει τὸ
μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ· ὅσον πε-
ρισσότερα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ὑμῶν, τόσον πε-
ρισσότερόν ἐστι τὸ μέτρον τοῦ χαρίσματος
τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὑμῖν διδόμενον· ἐδίδαξε

Ακου. 6. 38. τοῦτο αὐτὸς ὁ Κύριος, εἰπών· « Δίδοτε, καὶ
» δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλόν, πεπιεσμέ-
» νον καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνό-
» μενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ
» γὰρ αὐτῷ μέτρῳ, ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρη-
» θήσεται ὑμῖν ». Ἄλλα τοῦτο, λέγεις, οὐκ
ἔστι δωρεὰ, ἀλλ' ἀνταπόδομα. Δωρεὰ ἐστὶ,
πρῶτον μὲν, ἐπειδὴ ἡ ἀρετὴ ἐστὶν ἔργον
τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας, καθότι ἡμεῖς χωρὶς
αὐτοῦ οὐδεμίαν ἀρετὴν δυνάμεθα κατορθῶ-
σαι, « χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν »·

δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ
οὐδεμίαν σύγκρισιν ἔχει τῇ ἀρετῇ ἡμῶν,
ἀλλὰ καθ' ὑπερβολὴν ὑπερβαίνει αὐτήν.
Πῶς οὖν ἡ ἀρετὴ μέτρον ἐστὶ τῆς δωρεᾶς
τοῦ Χριστοῦ, μηδεμίαν μετ' αὐτῆς ἔχουσα
σύγκρισιν; Ἀφορμὴν μόνον δίδωσιν εἰς τὸν
θεὸν ἡ ἀρετὴ, ἵνα ἐκχέῃ τὸ ἔλεος αὐτοῦ
ἐφ' ἡμᾶς, ἡ μὲν πολλή, περισσοτέραν, ἡ δὲ
ὀλίγη, ὀλιγωτέραν· κατὰ τοῦτο δὲ ἡ ἀρετὴ
γίνεται μέτρον τῆς μείζονος, ἢ ἐλάττονος
δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ, κἂν μηδεμίαν ἔχη
μετ' αὐτῆς σύγκρισιν. Χάριν δὲ κατὰ τὴν
δωρεάν τοῦ Χριστοῦ ὠνόμασεν ὁ ἀπόστο-
λος τοὺς ἐκκλησιαστικούς βαθμοὺς καὶ
τὰ χαρίσματα, ὡς φανερόν ἐστίν ἐκ τῶν
κατωτέρω ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων. Σειμειώ-
σον δὲ τὸ, « ἐδόθη », ἵνα πληροφορηθῆς, ὅτι
τὰ τοιαῦτα χαρίσματα οὐκ ἐφευρέθησαν
ὑπὸ τῆς ἐπινοίας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐδό-
θησαν ὑπὸ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος· ἵνα δὲ
τοῦτο ἀποδείξῃ, προβάλλει τὴν ἐξῆς ψαλ-
μικὴν προφητείαν, λέγων·

Διὸ λέγει· ἀναβάς εἰς ὕψος, ἤχη-
μαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔ-
δωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις.

Ὁ προφητάναξ Δαβὶδ ἔφαλλεν, « ἀνα-
» βάς εἰς ὕψος, ἤχημαλώτευσας αἰχμαλω-
» σίαν· ἔλαβες δόματα ἐν ἀνθρώποις ». Διὰ
τί οὖν ὁ θεόπνευστος Παῦλος προβάλλων
τὴν μαρτυρίαν τούτου τοῦ προφητικοῦ λό-
γου, μεταβάλλει τὸν λόγον εἰς τρίτον πρό-
σωπον, ἀντὶ δὲ τοῦ, « ἔλαβε », λέγει, « ἔ-
δωκεν »; Ὁ μὲν Δαβὶδ ἱστορικῶς ἀναφέ-

Ἐφεσ. 4.
11.

Ἐφεσ. 4.
8.

Ψαλ. 67.
18.

ρων τὴν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Φαραὼ ἀπολύτρωσιν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, μνημονεύει τὰ δάνεια, τὰ ὑπὸ τῶν Αἴγυπτίων δοθέντα εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐγένετο διὰ τῆς συνεργείας τῆς θείας χάριτος, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἀγία γραφή, λέγουσα· « και ἔδωκε Κύριος τὴν χάριν τῷ λαῷ » αὐτοῦ ἐναντίον τῶν Αἴγυπτίων· και ἐ- » χρήσαντο αὐτοῖς· και ἐσκύλευσαν τοὺς » Αἴγυπτίους »· διὰ τοῦτο ὁ προφήτης, ὑμνολογῶν ὑπὲρ τούτου τὸν θεόν, εἰς αὐτὸν ἀναφέρει τὸ, ἔλαβες. Θεὸς, λέγει, ὑψώθης και ἐμεγαλύνθης, καταστήσας δούλους σου τοὺς Ἰσραηλίτας, τοὺς ὄντας αἰχμαλώτους και δούλους τοῦ Φαραῶ· ἔλαβες παρὰ τῶν Αἴγυπτίων δόματα, ἤγουν τὰ δάνεια, και ἔδωκας αὐτὰ τοῖς Ἰσραηλίταις· ὁ δὲ θεόπνευστος Παῦλος, καθὼς ἀλληγορήσας τοὺς

Γαλ· 4· 24· δῶ υἱὸς τοῦ Ἀβραάμ και τὴν Ἀγαρ και τὴν Σάρραν, ἐφανέρωσε τὰ ὑπ' αὐτῶν τυπούμενα, οὕτως ἀρμόσας ἀναγωγικῶς εἰς τὸν Χριστὸν τὰ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ εἰρημένα, ἐδηλοποίησε τὸ προφητικὸν και μυστικὸν αὐτῶν νόημα· ἐξέλαβε τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν, τὸν αἰχμάλωτον και δοῦλον τοῦ Φαραῶ, ὡς τύπον τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες αἰχμάλωτοι ἦσαν και δοῦλοι τοῦ διαβόλου, λατρεύοντες αὐτῷ διὰ τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰδώλων, και τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιοῦντες διὰ τῶν πονηρῶν ἔργων· διὰ τοῦτο δὲ ἐλάλησεν ἐν τρίτῳ προσώπῳ, εἰπών· ἔδωκε, και οὐχι ἔλαβεν· ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς οὐ παρὰ ἀνθρώπων ἔλαβε τὰ δόματα, ἀλλ' ἔχων πᾶσαν ἐξουσίαν « ἐν

» οὐρανῷ και ἐπὶ γῆς », ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐ- Ματθ. 28· 18.
 τοῦ δοθεῖσαν αὐτῷ, ἔδωκε τοῖς εἰς αὐτὸν πι-
 σεύουσι τὰ θεῖα αὐτοῦ χαρίσματα. « Ἀνέβη, » λέγει, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς ὕψος », ἤγουν, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν· « ἠχμαλώτευσεν », τοῦτέστιν, εἴλκυσε και ὑπέταξεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἣτοι τὸ αἰχμάλωτον ἀνθρώπων γένος, και ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰ θεῖα αὐτοῦ δῶρα· ἤρμοσεν οὖν ὁ ἱερομύστης ταῦτα τὰ προφητικὰ λόγια εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, κατὰ τὸ σύνθημα αὐτῷ, περὶ οὗ ἔλεγεν· « Αἰχμαλωτίζοντες » 2· Κορ. 10· 5.
 » πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ· ἅμα δὲ και ἐδίδαξεν, ὅτι « περαιορεῖται τὸ » 2· Κορ. 5· 16.
 » κάλυμμα » τῆς παλαιᾶς διαθήκης, ὅταν ἀρμοσθῶσι τὰ λόγια αὐτῆς ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐπειδὴ δὲ ἀνέφερεν ἀνάβασιν, καταλιπὼν τοῦ λόγου αὐτοῦ τὴν σειρὰν ὡς ἐν παρεκβάσει, λέγει.

Τὸ δὲ, ἀνέβη, τί ἐστίν, εἰμὴ ὅτι Ἐφεσ. 4· 9.
 και κατέβη εἰς τὰ κατώτερα μέρη
 τῆς γῆς ;

Ἡ ἀνάβασις οὐ σημαίνει πάντοτε κα-
 τάβασιν· διότι πολλάκις ἀναβαίνομεν, καὶ
 πρότερον οὐ κατέβημεν, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς
 εὐρισκόμεθα κάτω· εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν
 δὲ κατ' ἐξοχὴν ἀρμόζει οὗτος ὁ ἀποστολικὸς
 λόγος, ἐπειδὴ ἡ ἀνάβασις αὐτοῦ σημαίνει,
 ὅτι πρῶτον κατέβη, ἔπειτα ἀνέβη. Ἀκου-
 σον τοῦ λόγου τὴν σειρὰν. Ὁ Ἰησοῦς
 Χριστὸς, ὡς υἱὸς και λόγος τοῦ θεοῦ ὁμοού-
 σιος τῷ πατρὶ, και συνυπάρχων αὐτῷ, ἦν
 ἀπ' ἀρχῆς εἰς τοιοῦτον ἄπειρον ὕψος, ὥστε

ἄλλο τούτου ὑψηλότερον οὐκ ἔστι· διότι ποῖον ἄλλο ὕψος, ὑψηλότερον τοῦ κόλπου τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἦν « ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ ὢν » εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς »; Ἐπειδὴ δὲ ὁ Δαβὶδ προφητεύων περὶ τοῦ Χριστοῦ, εἶπεν, « Ἀναβάς εἰς ὕψος », ἐκ τούτου ὁ Παῦλος συμπεραίνει, ὅτι ὁ Δαβὶδ διὰ τῆς ἀναβάσεως προεῖπε καὶ τὴν κατάβασιν. Ἀληθῶς δὲ νόμιμόν ἐστι τὸ συμπέρασμα· διότι ὁ μονογενὴς υἱός, καθὼς θεός, πανταχοῦ παρών ἐστι, καὶ οὐδὲ τόπος ἐστίν, ἐν ᾧ αὐτός οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ὕψος, ὑψηλότερον τοῦ ὕψους, ἐν ᾧ αὐτός ἐστιν. Ἐπειδὴ οὖν ὁ προφήτης εἶπεν, ὅτι ἀνέβη, ἐξ ἀνάγκης ὠμολόγησε κατάβασιν, προϋπέγραψαν τῆς ἀναβάσεως ὠμολόγησε διὰ τῆς ἀναβάσεως, ὅτι κατέβη πρῶτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἡγοῦν

Ἰωάν. 1. 18.

Φιλιπ. 2. 7. 8.

Ψαλ. 87. 6.

Ψαλ. 138. 15.

Ψαλ. 15. 10.

« ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφήν δούλου λαβὼν, » ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος· καὶ » σχήματι εὑρέθεις ὡς ἄνθρωπος, ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι » θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ » κατέβη εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς, τουτέστιν εἰς τὸν τάφον, ἐν ᾧ ἐτάφη, κατὰ τὸ ,

« Ἐθεντό με ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ, ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἐν σκιά θανάτου », καὶ κατὰ τὸ, « ἡ ὑπόστασίς μου ἐν τοῖς κατωτάτοις » τῆς γῆς »· ἔτι δὲ καὶ εἰς τὸν ἄδην, καθὼς ὁ προφήτης, καὶ προπάτωρ αὐτοῦ προηγόρευσεν, εἰπών· « Οὐκ ἐγκαταλείψεις » τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην, οὐδὲ δώσεις » τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν ». Πρῶτον οὖν κατέβη ἐξ οὐρανοῦ, μὴ χωρισθεῖς τῶν κόλπων τοῦ πατρὸς, καὶ γενόμενος ἄνθρω-

πος, ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη, καὶ ἀνέστη. ἔπειτα ἀναληφθεὶς, ἀνέβη ὡς ἄνθρωπος εἰς τὸν οὐρανόν, « καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ ἐξ. 8. 1. » θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς ». Ἴνα δὲ μηδεὶς στοχασθῆ, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ καταβάς ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἄλλος ὁ ἀναβάς, ἐπάγει, λέγων·

Ὁ καταβάς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.

Ἐφεσ. 4. 10.

Ἀκούων κατάβασιν, μὴ νομίσης τόπου μετάβασιν· διότι συγκατάβασις γέγονε θεϊκῆ, οὐ μετάβασις δὲ τοπικῆ· ἀλλὰ κένωσιν νόησον, ταπείνωσιν, ἐνανθρώπησιν, ὡς ἀλλαχοῦ ἐδίδαξεν ὁ αὐτός ἀπόστολος· οὐκ ἄλλος δὲ ἐστὶν ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ἄλλος ὁ εἰς αὐτὸν ἀναβάς, ἀλλ' εἰς καὶ ὁ αὐτός υἱός τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς ἀειπαρθένου μητρὸς σαρκωθείς, καὶ ὁ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβάς κατέβη εἰς τὴν γῆν ὡς θεός, ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν ὡς ἄνθρωπος· κατέβη μὲν ἄταρκτος, ἀνέβη δὲ σεσαρκωμένος· ἀνέβη δὲ λέγει, « ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν ». Περὶ δὲ τούτου σημειώσον, ὅτι τρεῖς εἰσὶν οἱ οὐρανοί· δύο μὲν ἀναφέρει ὁ Μωϋσῆς, λέγων· « Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανόν, » καὶ τὴν γῆν· ἰδοὺ ὁ εἰς· « Καὶ εἶπεν ὁ θεός, γενηθήτω στερέωμα, καὶ ἐκάλεσεν » ὁ θεὸς τὸ στερέωμα, οὐρανόν· « ἰδοὺ καὶ ὁ ἕτερος· ἐπειδὴ δὲ ἀκούομεν, ὅτι ἡ θεία γραφὴ ὠνόμασε τὰ πετεινὰ τὰ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ πετόμενα, « πετεινὰ τοῦ οὐρα-

Φιλιπ. 2. 7. 8.

Ἐφ. 1. 1. 6. 8.

παλ. 8. 8. » νοῦ », φανερόν, ὅτι καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα
 ὄρ. τοῦς
 ἱερ. Κρι-
 τικ. ἐν κ.
 12. τῆς
 πρὸς Κο-
 ρινθ. ἐπισ.

λέγεται οὐρανός· ἰδοὺ οὖν οἱ τρεῖς οὐρανοί·
 ἐκ τούτου οἱ Ἑβραῖοι εἰς τρία μέρη διηρη-
 μένον νοοῦντες τὸν οὐρανόν, τὸ μὲν κα-
 τώτερον ὀνομάζουσι, νεφελοφόρον· τὸ δὲ
 ἀνώτερον, ἀστεροφόρον· τὸ δὲ ἀνώτατον,
 ἀγγελοφόρον. Ὑπεράνω οὖν πάντων τού-
 των τῶν οὐρανῶν ἀναβάς ὁ Ἰησοῦς Χριστός,
 « ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ »· ἀνέβη δέ,
 ἵνα καὶ μετὰ σαρκὸς πληρώσῃ τὰ πάντα
 τῆς δεσποτείας αὐτοῦ, καθὼς πρὸ τῆς
 σαρκώσεως ἐπλήρου τὰ πάντα τῇ δυνάμει
 τῆς ἑαυτοῦ θεότητος. Ἔχει δὲ καὶ ἄλλο
 νόημα οὗτος ὁ λόγος· ἀνέβη, ἵνα διὰ
 τῆς ἀποστολῆς τοῦ παναγίου πνεύματος
 πληρώσῃ πάντας τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύον-
 τας τῶν θείων αὐτοῦ χαρισμάτων· τοῦτο
 δὲ τὸ νόημα οὐ μόνον συμφωνεῖ μετὰ τοῦ,
 « ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ
 » θεοῦ », ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἐξῆς λόγων,
 δι' ὧν ἐπιστρέφων εἰς τὸν πρῶτον αὐτοῦ
 σκοπὸν, τὴν διανομὴν δηλονότι τοῦ μέτρου
 τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ, λέγει.

Καὶ αὐτὸς ἔδωκε, τοὺς μὲν, ἀ-
 ποστόλους· τοὺς δὲ, προφήτας· τοὺς
 δὲ, εὐαγγελιστάς· τοὺς δὲ, ποιμένας
 καὶ διδασκάλους.

Ἀπόστολοι ἦσαν οἱ ὑπὸ τοῦ Κυρίου
 Ἰησοῦ ἐκλεχθέντες, καὶ ἀποσταλέντες, ἵνα
 κηρύξωσι τῆς εὐσεβοῦς πίστεως τὰ δόγματα,
 καὶ τῆς χρηστοθηθείας τὴν νομοθεσίαν·
 ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ δώδεκα, καὶ οἱ ἑβδομή-

κοντα, ἔτι δὲ καὶ ὁ θεόκλητος Παῦλος.
 Προφήτας δὲ λέγει, οὐχὶ τοὺς πρὸ Χριστοῦ
 προφητεύσαντας, ἀλλὰ τοὺς μετὰ Χριστὸν
 προλέγοντας τὰ μέλλοντα γενέσθαι· τοιοῦ-
 τοι προφήται, ἀμα δὲ καὶ διδάσκαλοι ἦσαν
 « ὅ,τε Βαρνάβας, καὶ Συμεὼν, ὁ καλούμενος Πρ. αἱ. 13.
 1.
 » Νίγερ, καὶ Λούκιος ὁ Κυρηναῖος, Μαναὴν
 » τε, Ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος,
 » καὶ Σαῦλος »· ὁμοίως καὶ ὁ Ἰούδας, καὶ
 ὁ Σίλας, ἔτι δὲ καὶ οἱ κατελθόντες « ἀπὸ Πρ. αἱ. 15.
 32.
 » Ἱεροσολύμων προφήται εἰς Ἀντιόχειαν »·
 μεταξὺ δὲ τούτων καὶ ὁ Ἄγαθος, ὅστις Πρ. αἱ. 11.
 27. 28.
 προσέειπε τὸν μέγαν λιμὸν, τὸν « ἐπὶ Κλαυ-
 » δίου Καίσαρος », καὶ τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις
 δεσμὰ τοῦ Παύλου, πρὸς τούτοις δὲ καὶ αἱ
 τέσσαρες παρθέναι, θυγατέρες Φιλίππου, τοῦ
 ἑνὸς τῶν ἑπτὰ διακόνων. Εὐαγγελισαὶ δὲ Πρ. αἱ. 21.
 11.
 ἦσαν αὐτοὶ οἱ τῶν ἀγίων εὐαγγελίων συγγρα-
 φεῖς, καὶ ἄλλοι τινές, οἱ πανταχοῦ ἀπεριο-
 ριστῶς περιερχόμενοι, καὶ κηρύττοντες τὸ
 εὐαγγέλιον· τοιοῦτοι ἦσαν οἱ « Κύπριοι,
 » καὶ Κυρηναῖοι, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς
 » Ἀντιόχειαν, ἐλάλουν πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς,
 » εὐαγγελιζόμενοι τὸν Κύριον Ἰησοῦν »·
 εὐαγγελιστῆς δὲ ἦν καὶ αὐτὸς ὁ τρισμα-
 κάριος Φίλιππος, ὁ τῶν προφητιδῶν πατήρ.
 Ποιμένες δὲ ἦσαν οἱ κατὰ πόλιν καὶ χώραν
 διωρισμένοι πρὸς τὸ ποιμαίνειν τὴν ἐκεῖ
 ἐκκλησίαν· τοιοῦτοι δὲ ἦσαν ὁ Τιμόθεος
 καὶ ὁ Τίτος, ὁ μὲν τῆς Ἐφέσου, ὁ δὲ τῆς
 Κρήτης ἐπίσκοπος· τοὺς αὐτοὺς δὲ καὶ
 διδασκάλους ὠνόμασεν ὁ Παῦλος, συνδήσας
 τὰ δύο ὀνόματα, καὶ εἰπὼν, « ποιμένας
 » καὶ διδασκάλους », καθότι παντὸς ἐκ-

Πρ. αἱ. 7.
 55.
 Ὁρ. Οἰκουμ.
 3. Ἱεροσόλ.
 Αὐτ.

Ἐφεσ. 3.
 19.

Ἐφεσ. 4.
 11.

Ματθ. 10.
 5.
 Λουκ. 10. 1.
 Πρ. αἱ. 26.
 17.

Πρ. αἱ. 13.
 1.

Πρ. αἱ. 15.
 32.

Πρ. αἱ. 11.
 27. 28.

Πρ. αἱ. 21.
 11.

Αὐτ. 9.
 Θεοφ. καὶ
 Οἰκουμ.
 Αὐτ.

Ὁρ. κ. 37.
 β. 3. Ἐκκλ.
 1529. Εὐτ.

Πρ. αἱ. 11.
 20.

Πρ. αἱ. 21.
 8.

κλησιαστικοῦ ποιμένος ἐπάγγελμα καὶ χρέος ἀπαραίτητόν ἐστι τὸ διδάσκειν. Ταῦτα, λέγει, τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, ἡγουν τὸ ἀποστολικόν, τὸ προφητικόν, τὸ εὐαγγελιστικόν, τὸ ποιμαντικόν καὶ διδασκαλικόν, αὐτὸς ὁ Κύριος ἔδωκε τοῖς ἀνθρώποις· ἐφάνέρωσε δὲ διὰ τῶν ἐξῆς καὶ τὰ, διὰ ποῖον τέλος ἔδωκε ταῦτα τὰ χαρίσματα.

Ἐφ. 4.
12.

Πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἀγίων, εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.

Πολλαχοῦ ἅγιους ὀνομάζει ὁ Παῦλος τοὺς πιστοὺς, καθότι διὰ τοῦτο προσεκλήθησαν ὑπὸ θεοῦ εἰς τὴν πίσιν, ἵνα κατασταθῶσιν ἅγιοι, καὶ καθότι πᾶς ὁ ὢν τῇ ἀληθείᾳ πιστός, ποιεῖ ἔργα ἅγια· σῶμα δὲ Χριστοῦ ἐ-

Κολ. 1. 24. σιν ἡ ἐκκλησία: « Ἀνταναπληρῶ, λέγει, τὰ ἰσπερὶ ἡμᾶς τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία »· ἡ ἐκκλησία δὲ, ἡγουν οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες εἰσι. τὸ μυσικόν σῶμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ αὐτοὶ

Κολ. 3. 27. συνηνωμένοι εἰσὶ μετ' αὐτοῦ. « Ὅσοι γάρ, » λέγει, εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε ». Ἀκούεις δὲ, διὰ ποῖον σκοπὸν καὶ τέλος δίδωσιν ὁ θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ πνευματικὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἀξιώματα; « πρὸς καταρτισμὸν, λέγει, τῶν ἀγίων », ἵνα καταρτίξωσι δηλονότι καὶ ἀναβιδάξωσιν εἰς τὴν πνευματικὴν τελειότητα τοὺς πιστοὺς. « Εἰς ἔργον διακονίας », ὅπερ ἐστὶν, ἵνα ὑπηρετῶσι

τοὺς πιστοὺς εἰς τὰς πνευματικὰς αὐτῶν χρείας. « εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ », τουτέστιν, ἵνα ἐπιστρέφοντες τοὺς ἀπίστους καὶ ἁμαρτωλοὺς, καὶ ἐπισηρίζοντες τοὺς πιστοὺς καὶ φιλαρέτους, αὐξάνωσι τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν. Οὐαὶ οὖν εἰς ἐκείνους, ὅσοι λαμβάνοντες τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα καὶ χαρίσματα, μετέρχονται αὐτὰ οὐχὶ πρὸς καταρτισμὸν, καὶ ὑπηρεσίαν, καὶ οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν, ἀλλὰ πρὸς ἴδιον κέρδος, καὶ ἀνάπαυσιν, καὶ τιμὴν. Ἄκουσον δὲ καὶ τὸ, ἕως πότε οἱ λαμβάνοντες τὰ τοιαῦτα χαρίσματα χρέος ἔχουσιν, ἵνα ἐπιμένωσι πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς εἰς αὐτοὺς δοθείσης διακονίας.

Μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες Ἐφ. 4.
13. εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ.

Ἐνότης τῆς πίστεως ἐστὶν ἡ συμφωνία καὶ ὁμογνωμοσύνη εἰς τὰ ὀρθὰ δόγματα τῆς πίστεως, καὶ εἰς τὰ ἅγια τοῦ εὐαγγελίου νομοθετήματα. « Πληρώσατέ μου, Φιλ. 2. 2. » ἔλεγεν ὁ ἀπόστολος, τὴν χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχετε, σύμφυχοι, τὸ ἐν φρονούντες »· ἐπιγνώσις δὲ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἡ γνῶσις τῆς μετὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς αὐτοῦ ὁμοουσιότητος, καὶ τῆς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν θείας αὐτοῦ ἐνανθρωπήσεως, ἔτι δὲ καὶ πάντων τῶν περὶ αὐτοῦ ὀρθοδόξως

πιστευομένων· αὕτη δὲ ἡ γνῶσις πρόξενος
 ἰωάν. 17. γίνεται τῆς αἰωνίου ζωῆς· « Αὕτη δὲ ἐστὶν
 3. » ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν
 » μόνον ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας
 » Ἰησοῦν Χριστόν ». Τί δὲ σημαίνει τὸ,
 « εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας »;
 διάφοροί εἰσι τοῦ ἀνθρώπου αἱ ἡλικίαι, ἡ
 βρεφώδης, ἡ νηπιώδης, ἡ παιδική, ἡ νεανι-
 κή, ἡ ἀνδρική, ἡ γεροντική· πρὶν ἢ φθάσῃ
 ὁ ἀνθρώπος εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν, ἀτε-
 λές ἐστι τὸ σῶμα αὐτοῦ· ὅταν δὲ κατα-
 τήσῃ « εἰς ἄνδρα τέλειον », τότε ἔχει τε-
 λείαν καὶ ἀπληρωμένην πᾶσαν τὴν τοῦ
 σώματος αὐτοῦ οἰκονομίαν· τὸ μέτρον οὖν
 τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας ἐστὶν ἡ τελειότης
 τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος· τὸ οὖν « εἰς
 » ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας », με-
 ταφορικῶς ἐκλαμβάνομενον, οὐδὲν ἄλλο
 σημαίνει, εἰμὴ τὴν πνευματικὴν τοῦ ἀν-
 θρώπου τελειότητα, ἣ γοῦν τὸν τέλειον
 ἄνθρωπον κατὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀ-
 ρετήν· ἐπιβεβαιούσι τοῦτο τὰ μετὰ ταῦτα
 ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου λεγόμενα· διότι εἰπὼν
 τὸ, « εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας »,
 Ἐφεσ. 4. ἐπιφέρει ταῦτα· « ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι,
 16. » κλυδωνιζόμενοι, καὶ περιφερόμενοι παντὶ
 » ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ». Ποῖον δὲ ἐστὶ
 τὸ πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ; ἡ ἐκκλησία τοῦ
 Χριστοῦ ἐστὶν, ὡς ὁ αὐτὸς Παῦλος διη-
 μήνευσεν, εἰπὼν· « Καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφα-
 Ἐφεσ. 1. ῶ
 22. 23. λὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἣτις ἐστὶ

» τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ πάντα
 » ἐν πᾶσι πληρουμένου »· πλήρωμα δὲ τοῦ
 Χριστοῦ λέγεται ἡ ἐκκλησία, ἣ γοῦν οἱ εἰς
 αὐτὸν πιστεύοντες, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἰσι τὰ
 μέλη τῆς ἐκκλησίας, τουτέστι τοῦ μυσικοῦ 1. Κορ. 12.
 σώματος τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἔχοντος αὐτὸν 27.
 κεφαλὴν. Καθὼς δὲ τὰ μέλη χωρὶς κεφαλῆς ὄρ. Οἶκου
 ἐν κ. 1. τῆς
 πρὸς Ἐφεσ.
 ἔπις.
 οὐκ ἐστὶ σῶμα πεπληρωμένον καὶ τέλειον,
 οὕτω καὶ ἡ κεφαλὴ χωρὶς τῶν λοιπῶν
 μελῶν ἐστὶ σῶμα ἐλλειπὲς καὶ ἀτελές·
 ἐπειδὴ οὖν οἱ πιστοὶ, μέλη ὄντες τοῦ ὄλου
 μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἀπαρτί-
 ζουσι καὶ ἀναπληροῦσιν αὐτὸ, διὰ τοῦτο
 λέγονται πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ, ἣ γοῦν
 πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἥς
 αὐτὸς ἐστὶν ἡ κεφαλὴ. Ἴδου δὲ ὅλον τὸ
 νόημα τῶν προκειμένων ἀποστολικῶν λό-
 γων· πάντες, λέγει, ὅσοι ἔχουσι χάρισμα
 ἀποστολικόν, ἢ προφητικόν, ἢ εὐαγγελιστι-
 κόν, ἢ ποιμαντικόν καὶ διδασκαλικόν,
 χρέος ἔχουσιν ἀπαραίτητον, ἵνα ἀπαρτί-
 ζωσι τοὺς πιστοὺς, καὶ διακονῶσι τὰ πρὸς
 τὴν ψυχικὴν αὐτῶν ὠφέλειαν, καὶ αὐξάνω-
 σωσι, καὶ ἐπιστηρίξωσι τὰ τῆς ἐκκλησίας,
 ἕως ἂν πάντες οἱ πιστοὶ σύμφωνοι γενό-
 μενοι εἰς τὰ δόγματα τῆς πίστεως, καὶ
 τέλειοι εἰς τῆς ἀρετῆς τὰ κατορθώματα,
 ἀναδειχθῶσιν ἄξιοι τοῦ πληρώματος τοῦ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἄξια δηλαδὴ μέλη τοῦ σώ-
 ματος αὐτοῦ, τουτέστι τῆς ἐκκλησίας.